

Bódy Zsombor

A TB A VILÁGVÁLSÁGBAN 1930–1933

A Gömbös-kormány, a nyugdíjalap és a vizitdíj

A társadalombiztosítás intézménye – bár talán úgy tűnik, hogy története kizárólag válságból áll – időnként különösen válságos éveket is megél, amikor az egyik oldalról finanszírozása is nehezen megoldhatónak látszik, a másik oldalról pedig szolgáltatásaival szemben is általánossá válik az elégedetlenség, s a közvéleményben pedig egész működésével kapcsolatosan szinte kizárólagossá a kritika. Ilyen válságkorszakot élt meg a magyar társadalombiztosítás az 1920/30-as évek fordulóján, a nagy világválság idején. Ahhoz, hogy a tb nehézségeit és az ezekben az években körülötte zajló konfliktusokat megértsük, röviden érdemes felidézni a kötelező társadalombiztosítás kiépülésének addigi történetét. A világválság kis idővel egy átfogó társadalombiztosítási reform után érte el Magyarországot. 1891-be hozta létre egy törvény az ipar és kereskedelem alkalmazottai számára a – bizonyos jövedelemhatár alatt – kötelező betegbiztosítást. Az állandó válsággal – deficittel és a törvényben előírt szolgáltatások helyenkénti elmaradásával – küzdő intézményt azután 1907-ben reformálták, egyben bevezetve a kötelező balesetbiztosítás intézményét is a munkavállalók számára.¹ A továbbra is finanszírozási gondokkal küzdő intézmény anyagi helyzetén azután az I. világháború segített átmenetileg, mert a hadiipari konjunktúra révén rendkívül emelkedő foglalkoztatottság miatt nőttek a befizetett járulékok, miközben a szolgáltatások potenciális igénybevevőinek egy igen jelentős része bevonult a hadseregbe. A járulékfizetők körét az is bővítette, hogy a háború folyamán munkások esetében eltörölték a biztosítási kötelezettség értékhatárát, immár a bér nagyságától függetlenül minden munkás után járulékot kellett fizetni.

Az 1918–1920-as évek a társadalombiztosítás történetében is nagy megrázkódtatást és politikai szempontból is fordulópontot jelentettek. Egyrészt a baloldali kormányok rövid időszakában, elsősorban a tanácsköztársaság idején jelentősen megnövelték a társadalombiztosítás szolgáltatásait, amit azután a rákövetkező ellenforradalmi kormányok is csak kisebb részben mertek visszavenni. Így ismét különösen súlyossá vált a finanszírozás kérdése, mivel egyúttal a járulékköteles munkavállalók száma is jelentősen csökkent a gazdasági visszaesés következtében. Nem kevésbé jelentős azonban a tb intézménytörténetében a politikai fordulat sem. 1919-ig ugyanis az Országos Betegsegélyező és Balesetbiztosítási Munkáspénztár – röviden Országos Pénztár – autonóm intézményként működött, amelynek közgyűlését munkaadók és munkavállalók választották, ahogyan a befizetendő járulékok is megoszlott a két fél között, azaz 1907 óta fele-fele arányban. Mivel azonban a munka-

¹ A munkásbiztosítás első két törvényéről BÓDY Zsombor: A „szociális kérdés” kezelésének alternatívái a 19. század végén. Az 1891-es kötelező betegbiztosítási törvény keletkezése, Korall 2001. ősz-tél, 72–93; Uő.: A „társadalom kora”. Munkásbiztosítás és munkaügy Magyarországon a 19. és a 20. század fordulóján, Aetas 2004/1., 5–29.

vállalói oldal képviselői fegyelmezetten eljárak az Országos Pénztár közgyűléseire és ott mindig egységesen szavaztak, amit a munkaadókról nem lehetett elmondani, így a tb vezetése gyakorlatilag a munkavállalókat képviselő szociáldemokrata szakszervezetek és pártvezetők kezében volt. Mivel a magyar szociáldemokrácia 1919-ben szerepet vállalt a tanácsköztársasági kísérletben, a rákövetkező visszahatás idején az Országos Pénztár is az ellenforradalmi erők támadásának egyik célpontja lett. Hiszen a tanácskormány nem egy tagja korábban az Országos Pénztár választott vezetője vagy kinevezett tisztviselője volt, kezdve mindjárt a forradalmi kormányzótanács elnökén, Garbai Sándoron, aki megelőzően az Építőipari Szakszervezet vezetőjeként az Országos Pénztár elnöke volt. Az ellenforradalmi korszak kezdetén ezért – némi huzavona után – a tb autonómiáját felfüggesztették, s közvetlenül a Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium irányítása alá helyezték.²

Ezt az állapotot azonban mindenki ideiglenesnek vélte, s a kormány többször ígéretet is tett az autonómia valamifajta visszaállításra. Ez az ígéret szerepelt az ún. Bethlen–Peyer-paktumban is, amelyet a szociáldemokrata párt kötött 1921 végén a kormánnyal, s amely hosszabb távon is megszabta azokat a kereteket, amelyek között a szociáldemokrácia beilleszkedett az ellenforradalmi rendszerbe. Hosszas előkészítés és politikai küzdelmek nyomán csak 1927-ben került sor az autonómia visszaállítására. Bár ezután ismét választott közgyűlés és a közgyűlés által választott vezetőség irányította a társadalombiztosítást, ám jelentősen megnőtt a kormányzat ellenőrző szerepe. Az intézmény élén ugyanis már nem választott elnök állt, mint korábban, hanem egy az államfő által kinevezett személy. A kormányzó a posztra Huszár Károlyt, a korai ellenforradalmi idők egyik, immár nyugdíjas miniszterelnökét jelölte. Hasonlóan fontos változás volt, hogy a tb tisztviselőkarát többé nem az intézmény választott vezetése nevezte ki, hanem a népjóléti és munkaügyi miniszter. A tisztviselőkar államosításával kívánták megelőzni, hogy a tb a szociáldemokrata párt kádereinek polgári foglalkozást nyújtó intézmény legyen, mint az 1918 előtti időkben. Ezenfelül jelentős kompetenciákkal ruházták fel a kormányt a társadalombiztosítási önkormányzatok által hozott döntések jóváhagyása és esetleges megsemmisítése tekintetében is. Az autonómia ilyen visszaállítása természetesen elfogadhatatlan volt a szociáldemokraták számára, akik minden lehetséges fórumon állandóan követelték a teljes, az 1907-ben kialakított konstrukciónak megfelelő autonómia visszaállítását. Ilyen értelmű, kormánynak szóló felterjesztéseket a tb önkormányzat közgyűlése is megszavazott.

A társadalombiztosítás intézményeinek helyzetét rendező 1927-es törvény után a reform következő lépése a nyugdíjbiztosítás bevezetése volt 1928-ban. Ennek létrehozását jelentékeny politikai harc előzte meg. E harcot elsősorban a szakszervezetek és a parla-

² Először az 3679/1919. népegészségügyi miniszteri rendelet augusztus 13-án visszahelyezte a munkaadókat a biztosítás választott testületeibe, ahol a tanácsköztársaság alatt nem tölthették be a funkciójukat. Az 5400/1919. M.E. rendelet, amely 1919. szeptember 30-án kelt, lényegében az önkormányzat összes jogkörét a minisztériumhoz vonta. Az 1919. november 28-án kelt 6250/1919. M.E. rendelet – összefüggésben azzal, hogy az antant nagyhatalmak nyomására a szociáldemokratákat is magában foglaló „nagykoalíciós” kormány alakult – visszaállította az önkormányzat jogkörét. Amikor az 1920. januári választások után a szociáldemokraták nemcsak a kormányból, de a nemzetgyűlésből is kimaradtak, az Országos Pénztár autonómiáját végleg felfüggesztették.

menti, valamint Budapest városházi szociáldemokrata frakciója folytatta a munkanélküliség elleni biztosítás bevezetése érdekében. A GyOSz és más munkaadói szervezetek a munkanélküliség elleni biztosítást elszántan elleneztek. A szociálpolitikai és társadalombiztosítási szakértők politikailag nagyon különböző – szociáldemokrata, keresztényszocialista-ellenforradalmi vagy éppen oktobrista gyökerű – körei között, kevés kivétellel, konszenzus volt a tekintetben, hogy a munkanélküliség elleni biztosításra szükség van, s azt elvben Vass József népjóléti és munkaügyi miniszter is támogatta. A témában törvénytervezetek is készültek, azokat szakértők véleményezték, az érdekeltekkel pedig a minisztérium hosszan tárgyalt róluk. Végül azonban a kormány egy hirtelen fordulattal ejtette a munkanélküliség elleni biztosítási javaslat tervét, gyorsan kidolgoztatta viszont a nyugdíj-biztosítási törvény tervezetét, és elfogadását 1928-ban a parlamentben keresztül is vitte. A kormány döntésében minden bizonnyal azoknak az előnyöknek a felmérése játszott szerepet, amelyeket a nyugdíjbiztosítás választott módon történő felállítása nyújtott. A nyugdíjbiztosítást ugyanis ún. tőkefedezeti rendszerben állították fel, tehát nem a befolyó járulékokból fizették a nyugdíjjaradékokat, hanem egy 1929. január 1-jével induló tízéves tőkegyűjtési időszakot terveztek, s a járulékokból összegyűlő tőke kamataiból kívánták fedezni az 1939 januárjával induló aggkori nyugdíjkifizetéseket (rokkantsági nyugdíjat már tíz évnél hamarabb is folyósítottak). Ez a megoldás heves bírálatot váltott ki a képviselőház ellenzéki oldalán mind a szociáldemokraták, mind a liberálisok részéről. Pontosabban nem maga a tőkefedezeti rendszer, mert annak előnyeit sok ellenzéki képviselői is belátta – bár nem mindenki –, hanem a tőke felhasználásának módja. Azzal vádolták a kormányt, hogy a kötelező nyugdíjbiztosításnak ez a módja lényegében bújtatott, kényszerű államkölcson. Az I. világháborús hadikölcsonnökel szerzett tapasztalatok után senki, egyetlen képviselő sem lenne hajlandó állampapírokba fektetni, az ilyen embert gondnokság alá kellene helyezni – ironizáltak az ellenzék soraiból. A nyugdíjalap gyűjtése viszont azt jelenti, hogy a társadalom bizonyos rétegeit tulajdonképpen plusz adóteherrel sújtják, s az ebből összegyűlő alapot végül is a kormány fogja kezelni – hiszen a társadalombiztosítás autonómiája korlátozott –, s végsősoron nagyrészt a költségvetés finanszírozására felhasználni. A kormány, amely láthatólag szerette volna, ha ennek a kérdésnek a megvitatása kimarad a javaslat parlamenti tárgyalásaiból, azzal védekezett, a nyugdíjalap pénze közvetlenül semmiképp sem kerül a költségvetésbe, illetve hogy különböző csatornákon keresztül végül visszakerül a gazdaságba. A pénzügyminiszter továbbá hangsúlyozta, hogy egyrészt a népszövetségi kölcsönkötvényekbe, nemzeti banki részvényekbe való befektetés nem tekinthető rossznak, másrészt végsősoron az állam mégis sok magánvállalatnál komolyabban tudja garantálni a saját papírjait (s mégsem lehet az I. világháborús tapasztalatokat minden időkre általánosítani). Végül a kormány egy kis engedménnyel sikeresen túljutott a törvény e szakaszának tárgyalásán is. Az engedményt az jelentette, hogy 20%-ról 30%-ra emelték a nyugdíjalap tőkéjének szociális célokra, mindenekelőtt lakásépítésre – amelybe az egész két világháború közötti korban, ellentétben az 1914 előtti időekkel, nem fektetett be magántőke – fordítható részét.³ A nyugdíjtörvény-javaslat végül is e módosítással vált törvénné.

³ Az 1927. január hó 25-ére hirdetett Országgyűlés képviselőházának Naplója, XIII., Budapest, 1928, 186. és 187. ülés.

Az 1927–1928-as társadalombiztosítási reformok lényege tehát egyrészt az autonómia olyan visszaállítása volt, amely politikai szempontból ellenőrzést biztosított a kormánynak a társadalombiztosítás felett, hogy az ne válhasson ellenzéki politikai bázissá. Másrészt pedig a nyugdíjalap révén egy igen jelentős, végsősoron kormányzati ellenőrzés alatt álló, de a költségvetéstől független tőkealapot hoztak létre, ami egy relatíve tőkeszegény országban, ahol a külföldről történő tőkebevonás lehetősége is elég korlátozott volt illetve magas költségekkel járt, ésszerűséget nem nélkülöző lépés volt.

A világgazdasági válság a társadalombiztosítás 1928-ban OTI névre átkeresztelt intézményét súlyos problémák elé állította. A munkanélküliség erőteljes növekedése miatt csökkent a befizetett járulékok összege, s ugyanakkor nőtt a tb szolgáltatásainak igénybe vétele, mert sok munkanélküli – munkanélküli segély hiányában – táppénzzel próbálta meg áthidalni az állásnélküliség időszakát. Ráadásul az állásban lévő munkavállalók után is egyre bizonytalanabban folytak be a járulékok, mert számos munkaadó, az üzlet visszaesése miatt, a járulékok befizetésének elmulasztásával igyekezett vállalkozását jobb anyagi helyzetbe hozni. Ez az OTI betegbiztosítási üzletágában ismét jelentős hiány keletkezéséhez vezetett. A Népjóléti és Munkaügyi Minisztériumban 1930 őszén keresték a megoldás lehetőségeit. Ekkor elsősorban még arra gondoltak, hogy a járulékok be nem fizetését sújtó késedelmi kamat mérséklésével lehetne befizetésre ösztönözni a munkaadókat, illetve azzal, ha a befizetett összegeket nem a felhalmozódott kamattartozás, hanem a tőketartozás törlesztéseként könyvelnék. Sok munkaadónak már akkora hátraléka volt ugyanis, hogy befizetéseiével, ha azokat a kamattartozásra számolják el, nem lett volna képes törleszteni hátraléka egészét, és ez egyszerűen bármilyen befizetés – mint amúgy is hiába való igyekezet – elhagyására készíthette őket. Ilyen értelemben 1930 decemberére el is készült egy törvénytervezet. Utóbb azonban úgy tűnt, hogy ez nem lesz elég a betegbiztosítás deficitjének eliminálására, ezért 1931 tavaszán egy új törvénytervezetet készítettek, amely a késedelmi kamat mérséklésén kívül egy járulékamnesztia-rendelkezést is tartalmazott. Aki egy összegben befizette tőketartozását, annak elengedték volna a kamatokat. Ezen felül a tervezet csökkentette a betegbiztosítási szolgáltatásokat.

A törvénytervezetet a kormány benyújtotta az országgyűlésnek, bizottsági megtárgyalására is sor került, ám a ház feloszlata és az új választások miatt plenáris tárgyalása és így megszavazása elmaradt. Ezért 1931 második felében a Népjóléti és Munkaügyi Minisztériumban az OTI szanálásához szükséges lépések rendeleti bevezethetőségén kezdtek gondolkodni. Egyeztetéseket folytattak az igazságügy-minisztériummal arról a kérdéstről, hogy vajon az 1931:XXVI. törvénycikk hatálya, amely a válság rendkívüli viszonyai közepette felhatalmazta a kormányt, hogy a gazdasági élet védelme érdekében rendeleti úton tehessen intézkedéseket különben a törvényhozás kompetenciájába tartozó kérdésekben is – a 33-as parlamenti bizottság jóváhagyásával –, kiterjed-e a társadalombiztosítás ügyeire is. Miután az igazságügy-minisztérium véleménye szerint volt lehetőség a törvény alapján az OTI ügyeinek rendeleti szabályozására, hozzáláttak egy szükségrendelet kidolgozásához, amely decemberben meg is jelent és 1932. január 1-jén hatályba lépett; azonnal nagy felzúdulást váltva ki.

Míg munkaadói oldalról elégtelennek tartották a takarékosági intézkedéseket, különösen az OTI-adminisztráció költségeinek csökkentését, addig munkavállalói oldalról kifogásolták a betegbiztosítási szolgáltatások csökkentését. E kérdésben egyébként a rendelet előkészítése során az utolsó pillanatig vita folyt. A pénzügyminisztérium azt az álláspontot képviselte, hogy a rendeletnek jogot kell adnia a miniszternek a szolgáltatások mérséklésére, míg a Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium azon az állásponton volt, hogy ezt a lehetőséget a rendelet csak 1934. január 1-jétől adja meg a miniszternek. Ez a határidő véleményük szerint szükséges a munkásság megnyugtató végett, hogy lássák, a szolgáltatások csökkentése csak a végső eszköz, ha másként már nem lehet fedezni a hiányt. Ezzel szemben a pénzügyminisztérium véleménye az volt, hogy a szolgáltatások korlátozására azonnal szükség van, hiszen a hiány máris magas. A rendelet legfontosabb intézkedése azonban nem a kiadások mérséklése volt, hanem az, hogy lehetővé tette a betegbiztosítás hiányának finanszírozására a nyugdíjalapból történő kölcsönfelvételt, tehát az OTI két elkülönülten kezelt üzletága közötti transzfert.

Ez azonban az OTI-val amúgy is elégedetlen közvéleményben, mindenekelőtt a munkaadók soraiban a nyugdíjbiztosítással szembeni ellenérzéseket erősítette fel. Ugyanis a kölcsönt, sokak véleménye szerint, a betegbiztosítás soha nem lesz képes visszafizetni, még akkor sem, ha önmagában egyensúlyba jut. (Ez volt egyébként a pénzügyminisztérium véleménye is a rendelet előkészítése során.) Úgy vélték tehát, hogy a nyugdíj-biztosítási járulék fizetése a továbbiakban felesleges, hiszen az OTI nem lesz abban a helyzetben, hogy a törvény megszabta időben elkezdje a nyugdíjak folyósítását. Így tehát a jelenben vállalt teher a jövőben sem hozza meg gyümölcsét, mert nem indulhat el időben a munkásnyugdíjak kifizetése. Ennélfogva sokan úgy vélték, a nyugdíj-jarulék fizetése teljesen értelmetlenné vált, és a nehéz gazdasági helyzetben indokolt a befizetések felfüggesztése, hogy gazdaságot fojtogató, igen magasnak vélt 12%-os járulékkerhen enyhítsenek.

1932-ben valóságos mozgalom bontakozott ki a nyugdíj-biztosítási járulék fizetés eltörléséért, vagy legalább felfüggesztéséért. A társadalombiztosítás az év során a megszűnő Népjóléti és Munkaügyi Minisztériumtól a belügyminisztériumhoz került át, így ennek vált feladatává, hogy szembenézzen e kívánsággal, amelyet immár komoly, nagy súlyú szervezetek is képviseltek, sőt a Kereskedelmi Minisztérium is támogató. Utóbbi 1932 folyamán kétszer is véleményt nyilvánított a nyugdíjjarulék felfüggesztése mellett, egyszer az OMKE (Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület) ilyen irányú kérvényét pártolva, egyszer pedig, nagyon határozott formában, saját kezdeményezésére.⁴ Az OMKE-n és a Kereskedelmi Minisztériumon kívül hasonló igénnyel állt elő a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara is. Az Ipartestületek Országos Szövetsége 1932. október 19-én megismételte korábbi, az öregségi biztosítás felfüggesztésére és az autonómia visszaállítására vonatkozó igényeit. A nagyobb szervezeteken kívül számtalan vidéki ipartestület, különféle szakmai egyesület követelte 1932 őszén felterjesztésében, sőt a belügyminiszternek címzett táviratokban a nyugdíjjarulék fizetésének felfüggesztését és

⁴ MOL BM. K 150 Belügyminisztérium 2795 cs.

az önkormányzat visszaállítását. A Keresztes-Fischer Ferenc vezette belügyminisztérium, bár közvetve van nyoma némi ingadozásnak a döntés-előkészítés során, ellenállt a nyomásnak. A Kereskedelmi Minisztériumhoz intézett 1933. januári válaszuk nagyon határozottan elutasította a nyugdíjbiztosítás felfüggesztésének gondolatát. Felmérhetően erkölcsi és politikai kárt okozna a felfüggesztés – vélték, egyébként pedig leszögezték, hogy a nyugdíjjárulék fizetési hátraléka nem a válság miatt halmozódott föl, hanem a munkaadók erkölcstelen magatartása miatt, akik a bérekből levonják a járulék felét, de nem fizetik be az OTI-nak. A belügyminisztérium az OTI deficitjének megoldása érdekében másfajta lépésre szánta el magát. A Gömbös-kormány a megbiztosítási szolgáltatások igénybevételét oly módon igyekezett csökkenteni, hogy bevezette a vizitdíjat. Az 1933. január elsejével hatályba lépett újabb szanalási rendelet szerint a biztosítottaknak az OTI-orvosok felkeresése előtt 20 fillérért igazolványt kellett kiváltaniuk, amelyben a munkaadó igazolta a munkaviszony meglétét, majd pedig a patikában minden beváltott receptért 30 fillért tartoztak fizetni.⁵ A biztosítási szolgáltatások igénybe vétele esetén tehát a beteget minimum 50 fillér költség terhelte, de ha például kétszer ment gyógyszerárba az OTI-tól kapott receptekkel, akkor már 80 fillerre nőtt a költség.

Ez a rendelkezés általános felzúdulást váltott ki. Aminő mozgalom 1932-ben a nyugdíjbiztosítás felfüggesztését követelte, ugyanolyan alakult kis 1933-ban a „betegadót” bevezető rendelet eltörléséért. Sokszor ugyanazok a szervezetek tiltakoztak ellene, amelyek korábban a nyugdíjjárulék fizetésének felfüggesztését követelték. Legelőször a kisipart képviselő ipartestületek írtak a minisztériumnak felháborodott hangon, hangsúlyozva, hogy nem a maguk érdekében lépnek fel, hanem munkásaik nevében, akiknek nehéz helyzetét ismerik, és akiket méltánytalanul sújt ez a teher. A sokfelől írt vélemény szerint sok munkás nem fordult orvoshoz, vagy nem váltotta ki a receptet, amikor megtudta, hogy mibe kerül. Mire való az OTI, amely annyi járulékot beszed, ha nem teljesíti hivatását, és még a munkások sem látják hasznát? – vélték a méltatlankodók. Az ipartestületek után kereskedelmi és iparkamarák, illetve törvényhatóságok is írtak, kérve a rendelet visszavonását. Bár közülük néhány méltányolta a rendelet célját, a megbiztosítás deficitjének csökkentését, ám helyesebbnek tartották volna – állandó toposz ez – a bürokrácia csökkentését és a szolgáltatások időtartamának rövidítését. A feliratok hangsúlyozták, hogy a munkások számára 50 fillér is nagy pénz, különösen ha állás nélkül vannak, és a jogosultság ellenőrzésének más útja is lehetne, mint a 20 filléres munkaadói igazolvány. Győr város jelentette, munkások fordultak szociálpolitikai osztályához, hogy 50 filléres segélyt kapjanak az OTI igénybevételéhez. Azonban nem folyósítottak nekik segélyt, mert azonnal több száz igénylővel kellett volna szembenéznük. Határozottan tiltakoztak a Magyar Gyógyszerész Egyesületből is. Mint írták, munkáskezületekben lévő patikákban egyharmaddal visszaesett az OTI-vényforgalom.

A belügyminisztérium, bár egy belső feljegyzés szerint mérlegelte, hogy a rendelet folytán előálló anyagi előny arányban áll-e az általános felháborodással, végül kitarzott eredeti álláspontja mellett. Elsősorban azért – ezzel érvelt egyes felterjesztésekre adott

⁵ 185.640/1932 BM. rendelet.

válaszában is –, mert a rendelet célja nem egyszerűen az OTI bevételeinek növelése volt, hanem a biztosítási szolgáltatások igénybevételének csökkentése. A bevezetett intézkedések révén egyrészt távol tarthatták a jogosulatlan, nem biztosított személyeket, másrészt pedig megakadályozták, hogy a munkások munkanélküliség idején, munkanélküli segély hiányában folyamodjanak a táppénzhez. E kettős célt a rendelettel el is érték, így a minisztérium végül kitarzott a „betegadó” fenntartása mellett.⁶

A társadalombiztosítás a világválság folyamán tehát – némi szolgáltatáskorlátozás mellett – helyállt. Nem adták fel sem a nyugdíjalap tőkegyűjtését, s ésszerű korlátozások árán a betegbiztosítás működőképességét is megőrizték. Kétségtelen, hogy ebben az OTI szoros kormányzati ellenőrzésének nagy szerepe volt. A válság alatt szinte mindenfelől megfogalmazódó munkaadói igényeket figyelembe véve az OTI autonómiájának korlátozása nem biztos hogy negatívan értékelendő a társadalombiztosítás hosszabb távú intézményi fejlődésének szempontjából. Hiszen a munkaadói igényekben gyakran kapcsolódott össze a biztosítási szolgáltatások korlátozása, a bürokrácia lefaragása és/vagy a nyugdíjbiztosítás felfüggesztése az autonómia bővítésének követelésével. Előfordult, hogy egyértelműen meg is fogalmazták: azért igénylik az autonómia kibővítését, hogy maguk oldhassák meg az OTI deficitjének kérdését. Minden jel arra vall, hogy munkaadói oldalon ezekben az években a kormányzati ellenőrzésben a saját biztosítással kapcsolatos törekvéseik akadályát látták. Okkal lehet feltételezni, hogy ebben az összefüggésben az erős kormányzati befolyás az OTI felett éppenséggel a társadalombiztosítás védelmét szolgálta a válság folyamán, amikor lehetetlenné tette, hogy a munkaadói érdekeltségek az OTI és közvetve a saját pénzügyi helyzetükön a biztosítási szolgáltatások visszafejlesztésével könnyítsenek.

A nyugdíjalapból folyósított kölcsönt a betegbiztosítás valóban nem volt képes maga visszafizetni, de ez nem volt akadálya annak, hogy a nyugdíjak folyósítását a törvény előírta időpontban megkezdjék. A nyugdíjalap az 1930-as években, amellett, hogy a legnagyobb befektető volt a lakásépítésben, kölcsönöket folyósított önkormányzatoknak, s valóban átvett állampapírokat is. Tényleges gazdasági súlyának és tőke-elhelyezési gyakorlatának vizsgálatával azonban még adós a történetírás.

⁶ MOL K 150 Belügyminisztérium 2796. cs.